

Osallistuva budjetointi mahdollistaa asukkaiden ideoiden toteuttamisen

Sun Idea – osallistuva budjetointi kaupunginosakehittämisessä (Laurea-ammattikorkeakoulu ja Helsingin yliopisto)

Asukkaiden osallistuminen yhteisten asioiden hoitamiseen on elintärkeää kuntien uudistamisessa. Yhteisen toiminnan lisääminen edellyttää asukkaiden ja virkamiesten avointa keskustelua asukkaiden asuinalueellaan kokemistaan epäkohdista. Parhaimmillaan tällainen keskustelu lisää alueiden elinvoimaisuutta ja hyvinvointia. Haasteena kuitenkin on asukkaiden osallistumismahdollisuuksien puuttuminen.

Muutoksen vauhdittamiseksi tarvitaan poliittisia päätöksiä, joilla vahvistetaan asukkaiden osallistumista tukevia paikallisia rakenteita. Asukkaiden vastuunottoa tulee lisätä tuottamalla uudenlaisia toimintamalleja osallistumisen ja vaikutusmahdollisuuksien edistämiseksi. Osallistuvassa budjetoinnissa asukkaat otetaan mukaan yhteisten verovarojen käytön suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Osallistuvan budjetoinnin mallin kokeilu

Osallistuvalla budjetoinnilla tarkoitetaan demokraattisen keskustelun ja päätöksenteon prosessia, jossa kansalaiset osallistuvat julkisten varojen jakamiseen ja päättävät niiden käytöstä. Hankkeessa toteutettiin osallistuvan budjetoinnin Mun Idea -kokeilu Espoon keskuksen alueella vuosina 2017–2018. Tavoitteena oli lisätä alueen yhteisöllistä toimintaa ja viihtyvyyttä sekä kehittää asukkaiden ja virkamiesten yhteistyötä.

Hankkeessa luotiin osallistuvan budjetoinnin toimintamalli, jossa asukkaiden

- ideat kerättiin digitaaliselle alustalle
- ideoita jatkojalostettiin kahdessa työpajassa
- ideoita mainostettiin alueen muille asukkaille
- ideoista äänestettiin digitaalisen sovelluksen avulla
- voittaneet ideat toteutettiin asukasvoimin.

Kansalaisten osallistumisen ja ruohonjuuriaktiivisuuden uskotaan olevan suuressa roolissa eriytyneiden kaupunkialueiden uudistamisessa. Asukkaiden osallistumisen odotetaan tuottavan tehokkaampia ratkaisuja yhteisöjen ongelmiin sekä edistävän alueiden taloudellista kestävyyttä ja

hyvinvointia. Asukasosallistumisen Haasteena on kuitenkin osallistumista tukevien paikallisten rakenteiden puuttuminen kaupungeista.

Asukkaat, virkamiehet ja kaupungin asiantuntijat kehittivät osallistuvan budjetoinnin toimintamallia yhdessä tutkijoiden kanssa osallistavan toimintatutkimuksen periaattein. Hankkeen tutkimusaineisto koostuu työpaja- ja kokouskeskusteluista, kokeiluun osallistuneiden haastatteluista sekä arviointikyselystä. Tuloksena syntyi osallistuvan budjetoinnin toimintamalli, jossa asukkailla on aiempaa paremmat mahdollisuudet toteuttaa omia ideoitaan yhteisönsä hyväksi.

Osallistuvan budjetoinnin prosessi Espoon keskuksessa.

Asukkaiden kehittämisideat käyttöön asuinalueella

Osallistuva budjetointi on *aikaa vievä prosessi*, joka edellyttää virkamiehiltä sitoutumista ja jalkatyötä asukkaiden opastamisen ja ohjaamisen parissa. Kaupungissa on oltava virkamiesten työtä tukeva markkinointi- ja viestintäsuunnitelma asukkaiden tavoittamiseen ja osallistamiseen. Osallistuvan budjetoinnin tulee perustua ennalta sovittuun *kiinteään prosenttiosuuteen kaupungin yleisestä budjetista*, jolloin siitä tulee pysyvä toimintamalli.

Tämän kokeilun erityispiirteenä oli, että asukkaat saivat *alueellista toimintarahaa*, jonka avulla he saattoivat toteuttaa omia, asuinalueen kehittämiseen tähtäviä ideoitaan. Tällainen asukkaiden omia ideoita korostava lähestymistapa ei tuntunut tukevan yhteisöllisyyden rakentumista asuinalueella. Asuinalueen sosiaalisten epäkohtien ratkominen on osallistuvan budjetoinnin keskeinen tavoite, mutta kehittämisideoiden kriteerit eivät ohjanneet asukkaita ratkaisemaan näitä ongelmia. Siksi Asukkaiden *ideoiden kriteereinä tulee jatkossa olla niiden yhteisöllinen suunnittelu ja toteuttaminen*, jotta yhteisön omat voimavarat saadaan käyttöön paremmin. Lisäksi ideat tulisi kohdentaa *alueellisten vaikeiden ongelmien ratkaisemiseen yhdessä*.

Erityisen tärkeää osallistuvassa budjetoinnissa on *kaikille avoin puntaroiva keskustelu* päätöksenteon pohjana. Osallistuvan budjetoinnin prosessissa tulee olla paikka, jossa kansalaiset voivat keskustella ja tehdä arvovalintoja ystäväl-

lisessä ilmapiirissä. Tässä kokeilussa *työpajat* mahdollistivat asukkaiden ja asiantuntijoiden välisen dialogin, tiedon jakamisen ja näkökulmien vaihtamisen sekä vahvistivat asukkaiden toimijuutta. Työpajoissa on tärkeää kiinnittää huomiota myönteisen ilmapiirin luomiseen ja *asiantuntijoiden rooliin asukkaiden ideoiden sparraajina*. Asukkaat olivat sitoutuneita oman ideansa kehittämiseen ja toteuttamiseen, ja he kokivat keskustelut virkamiesten ja asiantuntijoiden kanssa hyödyllisinä ja arvostavina.

Asukkaiden ideoiden tulee olla julkisesti esillä. Tämä toteutui tässä kokeilussa digitaalisen sovelluksen avulla. Äänestäminen edellytti kirjautumista sovellukseen, mikä teki käyttäjäkokemuksesta jossain määrin epämukavan ja rajoitti osallistumista. Siksi onkin hyvä lisätä *erilaisia äänestysmahdollisuuksia*.

Kokeilussa asukkaat ehdottivat yhdessä tuotettua ympäristötaidetta, asukkaiden osaamista jakavia asukasaktiiviteetteja sekä kaikille suunnattuja lähitapahtumiin. Äänestyksen perusteella rahoitus kohdistui ympäristöä siistiviin parkour-partioihin, paikalliseen musiikkitapahtumaan, asukkaiden istuttamaan kukkaniittyyn sekä kaupunki- ja kulttuuritapahtumaan. Monet ehdotukset oli suunnattu kaikenikäisille, ja ne voidaan toteuttaa ja vakinaistaa pidemmällä aikavälillä.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että osallistuvan budjetoinnin prosessi vahvisti kansalaisten omanarvontuntoa ja tarjosi *uudenlaisia osallistumismahdollisuuksia*.

Kuinka osallistuva budjetointi onnistuu?

Parhaimmillaan osallistuvan budjetoinnin kehittämisen tuloksena syntyy malli demokraattisen kaupunkikehittämisen tarpeisiin. Asukkaat osallistuvat kehittämiseen innostuneesti, ja he tuovat esiin tunnistamiaan yhteisönsä ja asuinympäristönsä voimavaroja. Näitä voimavaroja hyödynnetään yhteistyössä virkamiesten kanssa asuinalueiden epäkohtien korjaamiseksi.

Asukkaiden ideoiden arvostaminen ja toteuttaminen sellaisinaan madaltaa osallistumisen kynnystä ja innostaa muita asukkaita mukaan. Osallistuminen yhteisten asioiden hoitamiseen lisää asukkaiden ja asuinalueiden hyvinvointia. Osallistuvan budjetoinnin onnistunut malli edellyttää toimenpiteitä neljällä tasolla.

1. Poliittiset päättäjät

- Asukkaiden osallisuussuunnitelmasta päättäminen
- Osallistuvan budjetoinnin mallin lisääminen kaupungin toimintatapoihin
- Osallistuvan budjetoinnin mallin vakinaistaminen koko kaupungin alueelle
- Osallistuvan budjetoinnin resursoinnista, tavoitteista, kohdentamisesta ja laajuudesta päättäminen
- Asukkaiden osallistumismahdollisuuksien lisääminen kunnan taloutta koskeviin keskusteluihin

2. Virkamiehet

- Osallistuvan budjetoinnin suunnitteleminen ja toteuttaminen selkeästi ohjattuna prosessina
- Asukkaiden osallistaminen osallistuvan budjetoinnin prosessin suunnitteluun ja kunnan taloudesta päättämiseen
- Osallistuvan budjetoinnin markkinointi- ja viestintäsuunnitelman laatiminen
- Osallistuvan budjetoinnin periaatteiden eli oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden varmistaminen
- Monimuotoisten julkisten keskustelumahdollisuuksien kehittäminen asukkaiden aloitteiden ympärille
- Digitaalisen äänestämisen lisäksi myös muun äänestysmahdollisuuden varmistaminen
- Ohjausryhmien perustaminen asukkaiden ideoiden toteuttamisen tueksi

3. Asukkaat ja muut toimijat

- Ideoiden ehdottaminen aktiivisesti
- Omien ja asuinympäristön voimavarojen tunnistaminen ja esiin tuominen, jotta voimavarat saadaan käyttöön

4. Tutkimuslaitokset

- Osallistuvan budjetoinnin prosessin tutkiminen ja kehittäminen yhdessä asukkaiden ja virkamiesten kanssa
- Keskusteleminen karttuvan tutkimustiedon pohjalta päätöksentekijöiden kanssa
- Tutkimustulosten julkaiseminen kotimaisissa ja kansainvälisissä julkaisuissa
- Osallistuvan budjetoinnin kotimaisten ja kansainvälisten kokeilujen ja mallien hyödyntäminen paikallisessa kaupunkikehittämisessä

Julkaisut:

Lund, V., & Norlamo-Saramäki, T. (2017) Minne Sun ja Mun idea kuuluu? Osallistuva budjetointi kaupunginosakehittämisen välineenä. Eetvarti – Espoon toimintaympäristökatsaus 3, s. 16–20.

Lund, V., & Juujärvi, S. (2018) The Role of the Digital Tools in Participatory Budgeting Process in the development of a Neighbourhood. Teoksessa E. Aarveaara, & A. Harjapää (toim.), Smart Cities in Smart Regions 2018 : Conference Proceedings, s. 92–103. The Publication Series of Lahti University of Applied Sciences, part 39. Lahti University of Applied Sciences.

Kopomaa, T., & Salin, O. (2018) Osallistava asukasbudjetointi – ideoivat asukkaat kaupunkikehittämistyön osallisina. Yhdyskuntasuunnittelu 1 vol 56, s. 11–29.

Hankkeen tekijät:

Lund Virpi, projektipäällikkö virpi.lund@laurea.fi

Juujärvi Soile, yliopettaja soile.juujarvi@laurea.fi

Salin Ossi, yliopettaja ossi.salin@laurea.fi

Kopomaa Timo, tutkija timo.kopomaa@helsinki.fi

Hanke verkossa:

Mun Idea -kokeilu: https://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ ja_ ymparisto/ Kaupunginosat/ Espoon_ keskus/ Mun_ idea_ kokeilu

Sun Idea – osallistuva budjetointi kaupunginosakehittämisessä: <https://www.laurea.fi/hankeet/s/sun-idea---osallistuva-budjetointi-kaupunginosakehittamisessa/>

Kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka -tutkimus ja -yhteistyöohjelma

Vuosina 2010–2018 toteutettu Kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka -tutkimus ja -yhteistyöohjelma on metropolialueen korkeakoulujen, kaupunkien sekä kahden ministeriön välinen tutkimus- ja yhteistyöohjelma, jonka tavoitteena on edistää monitieteistä, korkeatasoista ja metropolialueen erityispiirteistä lähtevää kaupunkitutkimusta sekä siihen tukeutuvaa kehittämistoimintaa.

Ohjelman keskeinen tehtävä on kehittää ja rahoittaa horisontaaliseen yhteistyöhön perustuvaa kaupunkitutkimustoimintaa ja tutkimustulosten soveltamista sekä päätöksenteon tueksi että hyvien käytäntöiden ja toimintamallien kehittämiseksi. Erityistä huomiota kiinnitetään kaupunkitutkimustiedon hyödynnettävyyteen ja levittämiseen metropolialuetta kehitettäessä.

Ohjelman vuosittain myöntämä hankerahoitus kohdentuu mukana olevien kaupunkien ja valtiotoimijoiden yhdessä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen edustajien kanssa laatimaan ohjelmaan liittyviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

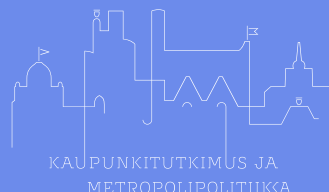
Hankeessa mukana:

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

LAUREA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

KAUPUNKITUTKIMUS JA
METROPOLIPOLITIikka